

Георги Карасимеонов (Ред.)

БАРОМЕТЪР

Политическите партии в България

Година 13, брой 1
Януари - Март 2013

- Протестите в страната показаха, че недоволството на гражданите не е само заради високите сметки за ток – те са поводът за социалното напрежение, но не и причината. Проблемите са много по-сложни и комплексни и са свързани с цялостното обедняване, безработицата, намаляването на доверието на гражданите към политиките и институциите.
- ГЕРБ се намира в нова и неочаквана ситуация, свързана с предизборната обстановка. Високите нива на безработица, ниските доходи, фалитите на стотици малки и средни предприятия, съществуването на монополи в редица сектори на икономиката, слабите резултати в борбата с корупцията и организираната престъпност са теми, които опозицията ще повдигне по време на кампанията и ще потърси отговори от ГЕРБ.
- Главното предизвикателство пред БСП е дали ще съумее да оглави протестната вълна в страната. Исканията на избирателите могат да бъдат определени като леви, но това, което тежи на БСП в момента, е, че мнозина я определят като партия на статуквото. Станишев полага усилия да обнови партийните редици, като заложи на нови и млади лица, а политиките на прехода да минат на заден план.
- От днешна гледна точка е трудно да се даде ясна прогноза за резултата от изборите. Протестите в страната внесоха нов елемент в политическата ситуация. Не се знае дали и доколко протестният вот на гражданите ще се ориентира към някоя от новите формации, създадени от лидери на протестите. Но за това има потенциал. Засега е сигурно, че в парламента ще влязат пет партии – ГЕРБ, БСП, ДПС, Движение България на гражданите и „Атака“.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Политическата ситуация.....	2
2. Състояние и развитие на партийната система.....	5
2.1. Тенденции в дясното политическо пространство	5
2.1.1. ГЕРБ.....	5
2.1.2. Синята коалиция (СДС и ДСБ).....	6
2.1.3. „Атака“	6
2.1.4. РЗС.....	7
2.2. Тенденции в парламентарната опозиция: левоцентристкия спектър	8
2.2.1. БСП.....	8
2.2.2. ДПС	9
3. Общественото мнение	10
4. Основни изводи и прогнози.....	11

1. Политическата ситуация

През първото тримесечие на 2013 г. България изпадна в политическа и социална криза. Тя започна с първите протести на гражданите в Благоевград и Сандански на 28 януари с искания за по-ниска цена на тока. През следващите две седмици протестите започнаха да разширяват обхвата си, а на 10 февруари бяха първите масови демонстрации. Повод за недоволството бяха високите сметки за електроенергия.

Първият национален протест срещу монополите и политическата система се състоя на 17 февруари. Гражданите блокираха пътища и възлови кръстовища, гориха сметки за ток, замеряха сградите на електроразпределителните дружества, скандираха "Мафия!" и "Монополите – вълн!". Общо 33 града се включиха в демонстрациите, като най-масови бяха те във Варна, София, Благоевград и Пловдив. От този ден нататък протестите в страната станаха ежедневни.

Във Варна млад мъж от протестиращите, Пламен Горанов, се самозапали в знак на протест срещу кмета на града Кирил Йорданов. Този прецедент, който няма аналог в историята на България, подтикна и други самоzapалвания в страната. Хора в знак на отчаяние от бедността и мизерията, в която живеят, посегнаха на живота си и това още повече засили политическото напрежение в страната.

Под натиска на протестиращите на 13 февруари Министерският съвет избра нов председател на Държавната комисия за енерго- и водно регулиране (ДКЕВР) – Юлиана Иванова, която зае поста на подалия две седмици порано оставка Ангел Семерджиев. По-късно и тя бе освободена, тъй като излезе информация, че е участвала във фирма, която е развивала незаконна търговска дейност. Прокуратурата образува досъдебно производство срещу Ангел Семерджиев за злоупотреба с власт.

Бойко Борисов направи промени в правителството. На 18 февруари вицепремиерът и министър на финансите Симеон Дянков подаде оставка. Премиерът Бойко

Борисов обяви, че неговото място като вицепремиер ще бъде заето от министъра на регионалното развитие и благоустройството Лиляна Павлова, а досегашният министър по управление на европейските фондове Томислав Дончев ще поеме задълженията и на финансов министър.

Президентът Росен Плевнелиев направи извънредно изявление по повод на нарастващото социално напрежение в страната. Той заяви, че застава на страната на гражданите, и гарантира, че техният глас ще бъде чул. Освен това настоя за проверки не само на ЕРП-тата, но и на ДКЕВР, Българския енергиен холдинг и Националната електрическа компания.

На 19 февруари премиерът Бойко Борисов категорично заяви, че няма да подава оставка. Но след поредните демонстрации, при които имаше остри сблъсъци между протестиращи и полиция, Борисов подаде оставката на своя кабинет.

При създамата се ситуация в страната БСП се обяви за предсрочни избори, тъй като според нея настоящият парламент е изчерпан и не би могъл да формира ново правителство. ДПС от своя страна призова всички парламентарни групи да декларират пред президента, че това Народно събрание е изчерпало капацитета си и трябва да се върви към служебен кабинет и предсрочни парламентарни избори.

„Атака“ заяви, че с този ход Бойко Борисов е спасил себе си и ГЕРБ от пълен срив. Партията призовава всички организатори на протестите и парламентарните партии да направят план-програма за действие на служебен кабинет.

Съпредседателят на Синята коалиция Иван Костов коментира, че Бойко Борисов бяга от гнева на хората и с този си ход връчва управлението на БСП и ДПС.

На 21 февруари бе гласувана оставката на кабинета „Борисов“ с 209 гласа „за“, 5 гласа „против“ и един въздържал се.

След оставката на правителството президентът Росен Плевнелиев проведе кон-

султации с парламентарно представените групи с изключение на „Атака“, която бойкотира срещата. След края на консултациите президентът обяви, че страната върви към служебно правителство.

На 23 февруари масовите протести в страната продължиха. Президентът Плевнелиев отиде при протестиращите, които му връчиха своите искания. В областта на енергетиката те включват искания за незабавно прекратяване на всички съдебни дела срещу клиентите на ЕРП-тата, Топлофикация и ВиК до установяване легитимността на сметките; 100% от евтиния ток, произвеждан от АЕЦ „Козлодуй“, да се ползва за задоволяване нуждите на вътрешния пазар; преминаване на ЕРП-тата в ръцете на държавата; разсекретяване на всички договори на производителите на електрическа енергия за вътрешния пазар; разтрогване на договорите, ощетяващи държавата и българските граждани; търсене на съдебна и наказателна отговорност за нанесени вреди на държавата от лицата, подписали съответните договори.

Протестиращите издигнаха и други разпосочни искания – да не се разпусна Народното събрание; да бъде създаден Обществен съвет от експерти с гражданска квота в него, който да изработи програма за изпълнение на исканията на гражданите; да бъде сформиран програмен кабинет; да бъде променен изборният закон, като се премине към мажоритарна избирателна система; гражданите да имат право да отзовават народните представители; да бъде осигурена 50% гражданска квота във всички държавни регулаторни органи; да бъде свикано Велико народно събрание, което да изработи нова конституция.

На 3 март се проведе поредният голям национален протест. Той съвпадна с националния празник на България. Над 130 хиляди българи излязоха по улиците в различни градове на страната. Във Варна протестите бяха най-многолюдни. Основните искания там бяха насочени освен срещу монополите, и срещу кмета на града Кирил Йорданов и групировката ТИМ. След неколкоседмични

протести и след смъртта на самоzapалилия се пред общината Пламен Горанов Кирил Йорданов подаде оставка.

В рамките на една седмица президентът Плевнелиев връчи последователно мандат за съставяне на правителство на ГЕРБ, БСП и ДПС. Те върнаха мандатите и така се стигна до назначаване на служебно правителство. Един от ангажиментите на президента по отношение на служебното правителство бе то да бъде съставено от експерти и професионалисти с доказан опит, които не са партийно обвързани. За това настояваха както основните партии в страната, така и протестиращите граждани.

На 13 март президентът назначи служебен кабинет, разпусна Народното събрание и насрочи дата за извънредни парламентарни избори на 12 май.

За служебен премиер бе назначен досегашният посланик на България във Франция Марин Райков. Той ще съвместява поста заедно с този на министър на външните работи. Марин Райков е дипломат от кариерата, бил е зам.-министър на външните работи в правителството на ОДС (1997-2001) и зам.-министър на външните работи в правителството на ГЕРБ в периода 2009-2010.

В служебното правителство има трима вицепремиери. Това са Екатерина Захариева, която е и министър на регионалното развитие, Деяна Костадинова - министър на труда и социалната политика, и Илияна Цанова - министър по управление на средствата от Европейския съюз.

Екатерина Захариева до този момент бе главен секретар на президента Плевнелиев. Преди това тя беше заместник на Плевнелиев, докато той беше министър на регионалното развитие и благоустройството. Деяна Костадинова също е от екипа на президента – до момента тя бе секретар по социалните политики. За кратко е била зам.-министър на труда и социалната политика в правителството на ГЕРБ.

В състава на новото правителство е министърът на земеделието и храните проф. Иван Станков, министърът на здравеопазването проф. Николай Петров и на образовани-

ето, младежта и науката – проф. Николай Милошев. За министър на вътрешните работи бе назначена Петя Първанова – до момента тя бе директор на дирекция „Международно сътрудничество“ в МВР. Другите министри са: Драгомир Йорданов - министър на правосъдието; Калин Христов - министър на финансите; Кристиан Кръстев - министър на транспорта, информационните технологии и съобщенията; Петър Стойчев - министър на физическото възпитание и спорта; Тодор Тагарев - министър на отбраната; Владимир Пенев - министър на културата; Юлиан Попов - министър на околната среда и водите; Асен Василев - министър на икономиката, енергетиката и туризма; Роман Василев – министър за развитието на електронното правителство.

Президентът постави на служебното правителство три основни задачи – да гарантира финансовата стабилност; да отговори на очакванията на протестиращите, като бъде направен одит в целия сектор на енергетиката; да подготви провеждането на честни и демократични избори.

Съставът на служебния кабинет бе приет по различен начин от отделните политически сили в страната. Лютви Местан от ДПС и Сергей Станишев от БСП изразиха съмнения в партийния неутралитет на новото правителство, заявявайки, че в него има фигури, близки до ГЕРБ.

ДСБ изрази своето одобрение за новия кабинет и особено за премиера Райков. Бившият лидер на СДС Мартин Димитров също се изказа положително за новия кабинет, като даде висока оценка на икономическия екип.

Политическата ситуация през първото тримесечие на 2013 г. бе белязана и от други важни събития, които впоследствие останаха в периферията на публичното внимание заради разразилата се политическа криза в страната. В края на януари бе проведен първият референдум след демократичните промени в България. Българските избиратели бяха запитани: „Да се развива ли ядрена енергетика в Република България чрез изграждане на нова ядрена електроцентрала?“.

Избирателната активност беше ниска – само 20,22% от българите с право на глас участваха в референдума. 60,6% от тях отговориха с „да“, а 37,96% с „не“. С този резултат /над 20%/ въпросът бе върнат за разглеждане от депутатите в парламента.

В края на февруари депутатите взеха решение за окончателно спиране на проекта АЕЦ „Белене“. Участие в гласуването взеха 154 народни представители. От тях своя глас „за“ дадоха 114 депутати, а 40 бяха „против“.

В началото на февруари беше свикан и Консултативният съвет за национална сигурност към президента. На него бяха обсъждани теми, свързани с атентата на летище Сарафово, както и заплахите за България от гражданската война в Сирия. След заседанието Росен Плевнелиев заяви, че България подкрепя международните усилия за стабилизиране на Близкия Изток и особено за преодоляване на кризата в Сирия, вследствие на която се е засилил миграционният поток към България. Що се отнася до атентата в Сарафово, президентът обобщи, че е осъществен голям прогрес при разследването.

Вътрешният министър Цветан Цветанов обаче обяви, че има данни за обосновано предположение, че зад атентата в Сарафово стои военното крило на Хизбула. Това провокира САЩ и Израел отново да призоват Европейския съюз да включи Хизбула в списъка на терористичните организации.

Опозиционните партии в страната видяха заплахата за националната сигурност в изявлението на вътрешния министър Цветанов. Лидерът на БСП Сергей Станишев коментира, че изявлението е направено под външен натиск. В същата посока бяха и изказванията на депутатите от „Атака“ и Синята коалиция.

Прокуратурата също се дистанцира от категоричното посочване на Хизбула за извършител, тъй като разследването все още продължава. Главният прокурор Сотир Цацаров заяви, че делото все още е далеч от съдебна фаза и внасяне на обвинение от страна на прокуратурата, тъй като са необходими солидни доказателства за това.

2. Състояние и развитие на партийната система

2.1. Тенденции в дясното политическо пространство

2.1.1. ГЕРБ

Оставката на правителството под натиска на уличните протести се отрази негативно на ГЕРБ. Последните социологически проучвания сочат, че 70% от избирателите определят оставката на правителството като бягство от отговорност. Това е първото правителство в страната след 1997 г., което не успя да завърши своя четиригодишен мандат. Изненадващият ход на премиера Борисов постави партията в нова политическа ситуация. Стратегията на ГЕРБ досега беше свързана с умелото използване на властовите ресурси като управляваща партия. От ГЕРБ разчитаха да изградят своята предизборна кампания, акцентирайки върху един от безспорните успехи на правителството – развитието на инфраструктурата. Сега ситуацията е различна. Оставайки извън управлението, ГЕРБ ще трябва да разчита на друг тип кампания. Широкото обществено недоволство към целия политически елит в страната поставя за ГЕРБ на дневен ред приоритета да обнови партийните си редици и да смени акцентите в пропагандната си дейност. От някои министри се чува критики към финансовата политика на Симеон Дянков.

Партията определи критериите, на които трябва да отговарят всички нейните кандидати за народни представители. Според нейното решение на изборите могат да бъдат номинирани членове и симпатизанти на ГЕРБ, които са лоялни към партията и са доказали, че работят както за „авторитета, така и за решаване на проблемите на българските граждани“. За народни представители от ГЕРБ могат да бъдат номинирани и издигнати кандидати, които не са нейни членове, но се ползват с безспорен обществен авторитет и имат активна гражданска позиция.

От ГЕРБ заявиха, че ще включат в своите листи доказани общественици, професио-

налисти и популярни личности. За народни представители са номинирани известни български спортисти – световната шампионка по борба Станка Златева, олимпийският шампион по бокс Ивайло Маринов и олимпийската шампионка по гребане Румяна Нейкова.

Зам.-председателят на ГЕРБ Цветан Цветанов, който ще оглавява предизборния щаб на партията, заяви, че бившият финансов министър Симеон Дянков няма да бъде кандидат за народен представител на предсрочните парламентарни избори. Нито една от местните структури на ГЕРБ не е номинирала Дянков. Цветанов сподели още, че повече от половината от министрите на ГЕРБ няма да бъдат издигнати за кандидат-депутати.

Една от най-спорните фигури в ГЕРБ – Емил Димитров, обвиняван многократно от опозицията в прокарване на лобистки закони, също няма да се кандидатира на изборите.

Стана ясно още, че лидерът на партията Бойко Борисов ще води две листи на ГЕРБ, едната от които ще бъде в София.

След оставката на правителството ГЕРБ призна за допуснати грешки в управлението. Според Бойко Борисов най-голямата грешка е замразяването на доходите. Директни обвинения понесе бившият финансов министър Симеон Дянков, който според Борисов е поставял като приоритет финансовата стабилност за сметка на увеличението на доходите.

Поради тази причина в своята програма за предстоящите избори ГЕРБ ще заложат на политики в посока на увеличаване на доходите и заетостта. Сред другите приоритети в програмата са разработването на политики за насърчаване на малкия и средния бизнес, реформа в енергийния сектор, подпомагане на експортно ориентирани компании и привличане на външни инвестиции – все области, в които правителството не успя да се справи.

От ГЕРБ заявиха категорично, че ще запазят 10-процентния плосък данък. В партията ще обмислят варианти за повишаване на минималната работна заплата на 350 лв, за което настояват синдикатите.

От Европейската народна партия (ЕНП) заявиха, че имат доверие на ГЕРБ и ще подкрепят партията на предстоящите парламентарни избори. За своята подкрепа обаче ЕНП постави три условия на ГЕРБ ако е отново на власт. Да осъществи реформи в енергийния сектор в посока либерализация, политики за заетост и борба с младежката безработица, мерки за насърчаване на малките и средните предприятия.

ГЕРБ стана първата политическа партия, която се регистрира в ЦИК за участие в изборите.

2.1.2. Синята коалиция (СДС и ДСБ)

Традиционната десница в лицето на СДС и ДСБ ще се яви разединена на предстоящите избори. След разпадането на Синята коалиция ДСБ и напусналите СДС депутати, които формираха Национален съюз „Единство“, ще се явят заедно на изборите. Гравитиращият около ГЕРБ Съюз на демократичните сили (СДС) начело с Емил Кабаиванов потърси нови съюзници. В средата на март стана ясно, че СДС ще обедини около себе си няколко по-малки десни партии, с които ще се яви на предсрочните парламентарни избори. В новата коалиция ще влязат „Обединени земеделци“, Движение „Гергьовден“, Радикалдемократическата партия в България, Българската социалдемократическа партия и Гражданско сдружение „Патриот“, в което членуват трима отцепници от „Атака“, за известно време подкрепящи ГЕРБ като независими депутати. Към тази коалиция вероятно ще се присъедини и ВМРО–БНД начело с Красимир Каракачанов, което през последните месеци действаше съвместно с „Атака“. Ръстът в подкрепата за „Атака“ през последния месец обаче накара Волен Сидеров да преомисли своите отношения с ВМРО и да прекрати разговорите за общо явяване на изборите на двете партии.

ДСБ и Национален съюз „Единство“ начело с Надежда Нейнски и Мартин Димитров ще се явят заедно на изборите. На 20 януари Надежда Нейнски и Иван Костов подписаха Единна платформа, с която се

поставя началото на бъдещо общо политическо обединение. Двата заявиха, че съзнават необходимостта от присъствието на силна реформаторска десница, която да изведе България от тежката политическа и социална криза. Крайната цел пред това обединение е създаването на единна дясна партия на основата на двете формации. Този процес трябва да приключи до есента. Двете формации поемат ангажимент да защитават десните избиратели, като осигурят устойчиво икономическо развитие, което да създаде реални условия за повишаване на доходите на гражданите. Сред приоритетите на новата формация са провеждане на реформи в здравеопазването и в съдебната система, както и противодействие на едностранното енергийно обвързване с Русия.

По думите на лидера на ДСБ Иван Костов новата формация е отворена за всички, които са против управлението на ГЕРБ.

Национален съюз „Единство“ няма регистрация като политическа партия, затова на изборите ще бъде използвана регистрацията на ДСБ.

2.1.3. „Атака“

„Атака“ е партията, която на този етап извлича най-големи политически дивиденди от кризата в страната. Последните социологически проучвания, проведени непосредствено след протестите в страната, показват, че партията увеличава електоралната си подкрепа. Популизъмът и радикалното говорене по време на политически и социални кризи винаги печели привърженици, доказателство за което е случващото се и в редица други европейски държави. Поради това и ръстът в подкрепата за „Атака“ е обясним.

По време на протестите „Атака“ засили радикалната си популистка и националистическа реторика. Сидеров от години говори за необходимостта от национализация на енергоразпределителните дружества в България, които по думите му „изнасят националното богатство зад граница“ и печелят „на гърба на обикновените българи“.

Многократно заявяваните тези на Сидеров, че българският политически елит през всичките години на демокрация води „колониална политика на зависимост“, звучат убедително за мнозина български граждани въпреки тяхната несъстоятелност.

Само допреди месец шансовете на „Атака“ за влизане в следващото Народно събрание бяха нищожни. Сега голяма част от исканията ѝ вървят в съзвучие с тези на протестиращите, въпреки че повечето от тях са реално неизпълними. С цел извлечение на тяснопартийни политически дивиденди Волен Сидеров напусна Консултативния съвет по национална сигурност при президента, свикан в края на февруари. Сидеров отказа да участва и на свиканите консултации от президента с парламентарно представените групи за проучване на възможността за сформирание на правителство в рамките на 41-вото Народно събрание.

На националния празник на България 3 март бе свикан първият извънреден Национален сбор на „Атака“. На него единодушно за председател на партията бе преизбран Волен Сидеров. Той посочи някои незабавни мерки, които ще бъдат предприети от партията при бъдещо управление на „Атака“. Сред тях са повишаване доходите на българите; незабавно прекратяване на договорите с ЧЕЗ, ЕВН и Енерго-Про; отваряне на 3-ти и 4-ти блокове на АЕЦ „Козлодуй“ и строеж на нова атомна електроцентрала в най-кратки срокове. На форума на партията Волен Сидеров за пореден път се обяви срещу членството на Турция в ЕС и заяви необходимостта България да се ориентира икономически към нови пазари и страни като Китай, Русия, Индия, Бразилия.

В своята реч пред националния партиен форум Волен Сидеров отново издигна на преден план крайно леви популистски предложения за рязко повишаване на доходите на гражданите. Той заяви, че „напълно реалистично“ е минималната работна заплата в страната да бъде 1000 лв., а минималната пенсия – 500 лв. Призова България да си

върне обратно предоставени за ползване на концесия икономически ресурси и производства на чужди компании в областта на рудодобива, златодобива и др.

Партийният форум даде мандат на Волен Сидеров да провежда преговори и да сключва евентуални споразумения за коалиции за предстоящите избори. Делегати от различни градове заявиха, че ще подкрепят тези правомощия на председателя, но не виждат партия, достойна да застане до „Атака“.

2.1.4. Ред, законност и справедливост (РЗС)

В разгара на протестите коалицията между РЗС и Либералния алианс на бизнесмена Веселин Марешки се разпадна. Марешки бе една от фигурите, която беше най-остро заклеймена от протестиращите във Варна. Това стана формален повод Яне Янев да се откаже от подписаното споразумение с Либерален алианс. Марешки заяви, че не Яне Янев е развалил споразумението, а самият той, след като лидерът на РЗС настоявал съюзът им да плаща на социолози, политолози и журналисти във връзка с предизборната кампания, за което той не се съгласил. Освен това Янев настоявал към тяхната коалиция да бъде включена и партията на бизнесмена Христо Ковачки „Лидер“, тъй като тя разполагала с „мрежа за гласове“ в Кюстендил и Перник, където има фирми и предприятия на Ковачки.

В началото на март РЗС започна популистка кампания, с която, по думите на Яне Янев, се дава възможност на всеки един български гражданин, на неправителствени, браншови, съсловни и други организации да предложат свои кандидати за народни представители. Янев заяви, че неговата партия е широко отворена към всички български граждани.

Според лидера на РЗС над 70% от подалите вече документи за участие в листите граждани са с висше образование, между които има юристи, икономисти, IT специалисти и счетоводители. Сред кандидатствалите има българи, които живеят в САЩ, Канада и Германия, но желаят да се завърнат в

родината и да помагат за нейното развитие. Янев посочи, че средната възраст на кандидатите е 35 години, като голяма част от тях споделят идеята на партията за свикване на Велико народно събрание (ВНС) с цел приемане на нова конституция и декларират, че това е водещият им мотив да се включат в политиката чрез листите на РЗС.

РЗС подкрепи исканията на протестиращите за свикване на Велико народно събрание, което да промени Конституцията в посока намаляване на броя на депутатите, както и да бъде въведена възможността те да бъдат отзовавани. Янев предлага още промяна в Конституцията, с която президентът да бъде отзоваван чрез референдум. Според Яне Янев допитването до гражданите за свикване на ВНС може да стане успоредно с предсрочните парламентарни избори.

Лидерът на РЗС продължава да подкрепя ГЕРБ и желае обща коалиция между двете партии след изборите.

2.2. Тенденции в парламентарната опозиция: левоцентристският спектър

2.2.1. Българската социалистическа партия (БСП)

В средата на февруари бе проведено заседание на конгреса на БСП. Мотото на форума бе „За нова социална България“. На него БСП се обяви за нова лява политика, срещу неолиберализма и абсолютизирането на ролята на пазара. Новата лява политика според БСП ще се характеризира с „регулиране и контрол на пазара, включително на финансовите пазари, с държавни инвестиции в икономиката, в образованието и науката, в здравеопазването, в иновации и култура. Нейната радикалност се състои в амбициозните цели – цялостна модернизация на икономиката и обществото, изкореняване на бедността и премахване на крайното неравенство, преодоляване на демографската криза и завръщане на значителна част от младите в България; в категоричното противопоставяне срещу социалната несправедливост, срещу унищожаването на природа-

та и погизването на човешкото достойнство и права; в активността и решителността на прилаганите от държавата мерки“. В политическата рамка на конгреса се заявява още, че БСП е на страната на протестиращите и максимално ще се стреми да представя техните интереси.

БСП се обяви за ляв завой в 16 стъпки. Сред тях е данъчна реформа за отмяна на плоския данък и връщане на прогресивното облагане, като се определи праг за най-ниските доходи. Социалистите предлагат модел за финансиране на здравеопазването – държавно финансиране за държавни заведения, гарантиращи безплатна медицинска помощ за всички, паралелно с осигурителния модел за останалите заведения и обекти на системата. В проекта са заложили и „спешни мерки в здравеопазването – цените на лекарствата трябва да се върнат в поносимите им граници“ и да се възстановят държавният контрол и системата за ценообразуване от периода на тройната коалиция. БСП поема ангажимент за 250 000 нови работни места, връщане на предишните норми за възраст при пенсиониране и възстановяване на ежегодното индексирание на пенсиите, както и увеличение на майчинските за втората година от отглеждането на детето до нивото на минималната работна заплата, която в края на следващия мандат да е 450 лв. Обещават се също така и „решителни законови и управленски действия“ за ограничаване и регулиране на монополите и ликвидация на картелите, както и за насърчаване и ресурсно подпомагане на дребния и средния бизнес.

Целта, която си поставя партията, е убедителна победа на парламентарните избори. Като свои партньори социалистите приемат патриотичните и други леви организации. От партията заявиха, че ще работят и с гражданските организации. На конгреса на БСП бе заявено, че партията няма да се коалира с ГЕРБ след изборите.

В средата на март БСП проведе и партиен пленум. На него бе взето решение, че на предстоящите избори партията ще се яви в обичайния си формат като „Коалиция за България“.

На пленума бе изготвен и 100-дневен спешен план, който ще следва БСП, ако спечели изборите. Основните точки, които той включва, са промяна в работата на Народното събрание и въвеждане на график за парламентарен контрол, който да позволи системното отчитане на властта; интензивно подпомагане на общините в най-тежко положение; оздравяване на бизнес средата в България и подкрепа за държавните фирми; борба с младежката безработица; въвеждане на антимонополно законодателство и разсекретяване на договорите за приватизация, които са от голям обществен интерес, както и въвеждане на прогресивно подоходно облагане.

В навечерието на предизборната кампания БСП започна процес на обновление на своите редици. Дългогодишни депутати на партията решиха да се оттеглят от активната политика и да не се кандидатираат на предстоящите избори. Сред тях са: Георги Пирински, Любен Корнезов, Петър Димитров, Емилия Масларова, Бойко Великов, Асен Гагаузов.

Лидерът на партията Сергей Станишев прави опити да наложи близки до него помлади политици и по този начин да „отвори“ партията към нови групи избиратели.

От БСП заявиха още, че в тяхната гражданска квота ще привлекат авторитетни общественици и експерти.

Предсрочните избори и недоволството на гражданите към политическия елит дават допълнителни аргументи на Станишев да реализира своите планове да изолира политици, натрупали недоверие и негативи сред обществото, като Румен Овчаров и Румен Петков. Румен Петков реагира остро на опитите на определени кръгове в БСП да повдигнат темата за оттеглянето на политиците от по-старото поколение в партията. Станишев отхвърли обвиненията, че прави чистка в БСП, като заяви, че случващото се е естествен процес на обновление на партията.

В този дух е заявлението на Станишев, че дори партията му да спечели парламентарните избори, той няма да бъде министър-

председател. Той заяви, че след изборите страната се нуждае от програмно правителство на националното съгласие, което да бъде подкрепено от по-широк кръг демократични партии, изключващ ГЕРБ.

2.2.2. ДПС

Изминалото тримесечие беше особено бурно и драматично за ДПС. На 19 януари се състоя осмата национална конференция на Движението. На нея бе направен опит за покушение срещу лидера Ахмед Доган. Докато той произнасяше реч пред делегатите на конференцията, въоръжен с пистолет нападател се приближи на крачка от него и се опита да възпроизведе изстрел. Пистолетът засече и в последвалото стълкновение нападателят бе обезвреден. Това се случи в присъствието на лидера на Партията на европейските либерали Греъм Уотсън и президента на Либералния интернационал Ханс ван Баален. Нападателят се оказа млад мъж, студент от турски произход. Впоследствие се разбра, че пистолетът е газов.

Нападението срещу Доган бе остро осъдено от политиците. ГЕРБ обяви, че подобни действия са неприемливи. Според партията нападението срещу който и да е лидер е опасност за демокрацията в страната.

СДС посочи в декларация, че насилието с каквито и да било мотиви и под каквато и да било форма не е приемливо, не е допустимо и не е оправдано. БСП също категорично осъди този акт. Според левицата нападението е последица от „дълго разпалваната омраза, агресията срещу политическия опонент и враждебността“.

Според лидера на ДСБ Иван Костов трябва да има тежки санкции за служителите от Националната служба за охрана, които са допуснали да се случи инцидентът. От ДСБ заявиха обаче, че не може да се говори за опит за атентат, тъй като с газов пистолет не може да се причини смърт.

РЗС определи опита за покушение като „театрална постановка“, с която се цели да се затегнат редиците на избирателите на

ДПС. От партията определят случилото се като „рискована пиар акция“.

ДПС реагира остро на случилото се. Партията обвини управляващите, че под тяхно давление прокуратурата е променила квалификацията на деянието от „опит за убийство“ в „закана за убийство“. Това стана, след като бе установено, че пистолетът е газов. От ДПС заклеймиха и последвалите опити в социалните мрежи деянието на нападателя да бъде героизирано. Според Лютви Местан тези действия могат да нанесат трайни и непоправими последици на демократичните ценности и устои на българското общество, на етническия мир, толерантността и търпимостта в страната.

До този момент се установи, че нападателят е действал сам. Въпреки това от прокуратурата заявиха, че версията за помагачи и съучастници все още не е напълно изключена. Нападателят е изтъкнал като мотив, че според него Доган е вреден за развитието на демокрацията в страната, затова е искал да го сплаши. Процесът и разследването по нападението продължават.

Въпреки временното прекъсване заради нападението конференцията продължи своята работа. Речта на Доган, която беше прекъсната от нападателя, бе прочетена три часа по-късно в негово присъствие. Речта потвърди изтеклата информация, че Доган ще се оттегли от лидерския пост. Той посочи за свой наследник Лютви Местан. Със специално решение Доган бе обявен за почетен председател на ДПС. Според приетите изменения в партийния устав, като почетен председател той ще може да участва във всички форуми и заседания на движението.

Лютви Местан бе избран с пълно единодушие. В следващите няколко години именно той ще е лицето на партията пред обществото. Лютви Местан е сочен като пример за диалогичен и умерен политик, добър оратор и парламентарист.

На конференцията бяха избрани още съставите на Централния съвет и на Централната контролна комисия. Освен това

беше приета политическа декларация на Осмата национална конференция. В нея се казва, че „след три и половина години управление на ГЕРБ фундаменталният проблем на българското общество, на страната като цяло днес е необходимостта от категоричното възстановяване на демокрацията“.

В началото на февруари бяха избрани четирима нови заместник-председатели на ДПС. Това са Филиз Хюсменова, Алиосман Имамов, Рушен Риза и Христо Бисеров. Заместник-председател на партията ще продължи да бъде и Юнал Лютви.

3. Общественото мнение

Политическата и социална криза в страната прави непредсказуеми предстоящите предсрочни парламентарни избори. Силните антипартийни и антисистемни настроения сред гражданите правят проблематични прогнозите на социолозите. Още повече че близо 70% от избирателите се колебаят коя политическа сила да подкрепят. Затова и редица социологически агенции в страната представят своите изследвания с редица условности.

Според проучване на ББСС „Галъп интернешънъл“ от началото на март БСП и ГЕРБ са с приблизително изравнени позиции на този етап – около 20% от избирателите заявяват, че ще гласуват за една от двете партии. За ДПС биха гласували 5,2% избирателите. Според проучването на Галъп „Атака“ бележи най-сериозен ръст - 5% от гласоподавателите заявяват, че ще гласуват за партията, при 1,2 на сто през февруари. Ръст в електоралната подкрепа бележат и другите националистически формации - Националният фронт за спасение на България (1,5% спрямо 0,9 на сто месец по-рано) и ВМРО (0,9 на сто при 0,4 през февруари). Партията на Меглена Кунева Движение България на гражданите губи позиции през последното тримесечие, като към момента на проучването е под прага на бариерата за влияние в парламента – 3% през март, докато през февруари получава 4,8%. В дъното на класацията са РЗС (0,5%), ДСБ (1,2%) и СДС (0,8%).

Интересно е да се отбележи, че двама от всеки пет гласоподаватели биха искали да се появи нова значима партия на протестиращите, като един от всеки пет декларира готовност да гласува за нея.

Проучването показва, че 92% от анкетиранияте подкрепят протестите в страната.

По отношение на един от най-наболелите проблеми през последното тримесечие – ЕРП-тата и монополите – съществува почти пълен консенсус. „За“ национализацията им са 73% от анкетиранияте, а само 10% са „против“. Що се отнася до нагласите за изборите – 42% са на мнение, че „нищо няма да се промени съществено“.

Оставката на кабинета „Борисов“ е одобрена от 58% от анкетиранияте, а 62% от тях смятат, че протестите трябва да продължат.

В класацията на рейтингите на политиките продължава да води еврокомисарят Кристалина Георгиева с 50% одобрение, следвана от президента Росен Плевнелиев с 44% и столичният кмет Йорданка Фандъкова с 39%.

4. Основни изводи и прогнози

1. Протестите в страната показваха, че недоволството на гражданите не се дължи само на високите сметки за ток – те са поводът за социалното напрежение, но не и причината. Проблемите са много по-сложни и комплексни и са свързани с цялостното обедняване, безработицата, намаляването на доверието на гражданите към политиките и институциите. Политическият елит в страната е силно делегитимиран, а доверието към държавните институции е изключително ниско. Това създава опасности за демократичния процес в страната. На този етап се очертават няколко формации, които ще бъдат оглавени от протестиращите. Шансовете им за попадане в парламента засега са неясни и ще зависят до голяма степен от предизборната кампания и политическата конюнктура.

Протестите затихват и ситуацията върви към нормализиране. Дали това обаче ще бъде по-трайна тенденция, ще зависи и от

работата на служебното правителство. Важна ще бъде и ролята на партиите. По всичко личи, че те ще зложат на остра и конфронтационна предизборна кампания, което още повече може да изостри политическото и социалното напрежение в страната.

2. ГЕРБ се намира в нова и неочаквана ситуация. Политическият и медиен комфорт, с който партията разполагаше през последните три години и половина, е поставен на изпитание. Основно предизвикателство пред партията ще бъде самата предизборна кампания. Всички основни опозиционни партии, било то леви или десни, ще обвиняват ГЕРБ за тежкото икономическо и социално положение в страната. Високите нива на безработица, ниските доходи, фалитите на стотици малки и средни предприятия, съществуването на монополи в редица сектори на икономиката, слабите резултати в борбата с корупцията и организираната престъпност са теми, които опозицията ще повдигне по време на кампанията и ще потърси отговори от ГЕРБ.

3. Традиционната десница в България е изправена пред съдбоносно изпитание. Очаквано СДС и ДСБ отиват разединени на изборите. По-големи шансове за попадане в парламента на този етап имат ДСБ и партньорите им от Национален съюз „Единство“ начело с Надежда Нейнски и Мартин Димитров. СДС на Кабаиванов има малки шансове, защото голяма част от симпатизантите на партията преминаха на страната на „Единство“, а други се вляха в редиците на Движение България на гражданите начело с Меглена Кунева.

4. „Атака“ печели най-много от протестите. Партията има всички шансове да повтори резултата си от 2005 г., дори може да го надмине. Практиката в други европейски държави показва, че печеливши при подобни кризисни ситуации са антисистемните партии на радикалното политическо говорене. Можем да очакваме, че и тук вотът за подобни партии ще расте. „Атака“ ще зложи на силен популизъм, който отразява гласа на улицата, като партията на Сидеров ще се възползва максимално от създалата се ситуация.

5. Социологическите проучвания дават на РЗС под 1% подкрепа. Опортюнизмът на Яне Янев, обезличаването на неговата партия и превръщането ѝ в креатура на ГЕРБ ограничават до минимум шансовете за попадане на РЗС в следващия парламент. Безпринципните договори на Янев с Марешки и последвалият разрыв в отношенията между двамата още повече отблъскват избирателите от РЗС.

6. Главното предизвикателство пред БСП е дали ще съумее да оглави лявата протестна вълна в страната. Исканията на избирателите могат да бъдат определени като леви, но това, което тежи на БСП в момента, е, че мнозина я определят като партия на статуквото. Станишев полага усилия да обнови партийните редици, като заложи на нови млади лица, а политиците на прехода да минат на заден план. БСП залага на типичен ляв популизъм в своята програма. Това обаче може да бъде пречка за намиране на партньори след изборите за формиране на коалиция с участието на партията.

7. ДПС е единствената партия, която е добре подготвена за изборите. Промяната на върха, от една страна, консолидира нейните редици, но, от друга, я „отвори“ към другите партии. През последните години ДПС изпадна в изолация, причина за което беше личността на Ахмед Доган. Оттеглянето на Доган преди изборите не е случайно. Това е ход, чрез който партията прави опит да излезе от политическата изолация и по този начин да се върне отново в управлението. Новият лидер Лютви Местан е диа-

логична и консенсусна фигура и това определено прави ДПС по-приемлив партньор за останалите партии. Неслучайно Лютви Местан заяви, че след изборите на България ще е необходимо програмно надпартийно правителство, което да бъде подкрепено от проевропейски демократични партии.

8. Движение България на гражданите на Меглена Кунева засега не успява да наложи своя специфичен облик. Социологическите проучвания показват, че партията губи подкрепа. По време на протестите Кунева не успя да изведе адекватни послания, с които да намери място в дневния ред по време на кризата. От партията предложиха програмен документ от 31 точки, който има по-скоро декларативен характер и не предлага достатъчно реални и конкретни стъпки за преодоляване на икономическата и социалната криза в страната.

9. От днешна гледна точка е трудно да се даде ясна прогноза за резултата от изборите. Протестите в страната внесоха нов елемент в политическата ситуация. Не се знае дали и доколко протестният вот на гражданите ще се ориентира към някоя от новите формации, създадени от лидери на протестите. Но за това има потенциал. Засега е сигурно, че в парламента ще влязат пет партии – ГЕРБ, БСП, ДПС, Движение „България на гражданите“ и „Атака“. Вероятно никоя от тях няма да има абсолютно мнозинство, което ще затрудни формирането на коалиционно правителство. Не е изключено да се стигне и до „блокиран парламент“ и до нови избори.

За редактора:

Професор, доктор на философските науки Георги Карасимеонов е преподавател в СУ „Св.Климент Охридски“, директор е на Института за политически и правни изследвания и главен редактор на списание „Политически изследвания“. От 1991 до 1998 г. е председател на Българската асоциация за политически науки.

Контакт: ipls@dir.bg

Издател

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
ул. Княз Борис I 97
1000 София, България
Отговорен редактор:
Регине Шуберт, директор

Заявки

e-mail: office@fes.bg
Емилия Бургазлиева

Всички текстове са достъпни онлайн

www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация,
принадлежат на автора/авторите и не
отразяват непременно позицията
на Фондация Фридрих Еберт.